

DUALARIN ŞARTLARI VE ETKİSİ

Euzübillâhi mineş şeytanir racîm.

Bismillâhir rahmanir rahîm.

el-Hamdü lillâhi rabbil âlemîn. Vel âkıbetü lil müttakîn. Ves salâtü, ve's-selâmu alâ seyyidinâ muhammedin ve âlihi ve sahabihi ecmaîn...

İ'lemû eyyühel ihvân... Enne efdalel kitabi kitâbullah, ve enne efdalel hedyi hedyü muhammedin sallallahu aleyhi ve sellem... Ve şerrel umûru muhdesâtüha... Ve külle muhdesin bid'ah. Ve külle bid'atin dalâleh... Ve külle dalâletin fin nâr... Ve bissenedil muttasili ilen nebiyyi sallallahu aleyhi ve selleme ennehû kaal:

«كَانَ إِذَا أَصَابَهُ رَمْدٌ أَوْ أَحَدًا مِنْ أَصْحَابِهِ، دَعَا

بِهَؤُلَاءِ الْكَلِمَاتِ: اللَّهُمَّ مَتَّعْنِي بِبَصَرِي، وَاجْعَلْهُ

الْوَارِثَ مِنِّي، وَأَرِنِي فِي الْعَدُوِّ ثَأْرِي، وَأَنْصُرْنِي

عَلَى مَنْ ظَلَمَنِي. ابْنُ السُّنِّيِّ، ك، عَنْ أَنَسٍ.»

Kâne izâ esâbehu ramedün ev ehaden min esbhâbihi deâ bi-hâülâi'l-kelimât.

Cenâb-ı Peygamber *sallahu aleyhi ve sellem* hazretleri'nin gözlerine bir arıza olsa, veyahut ashabından birisinin gözlerine arıza olsa, rahatsızlık olsa, bu duayı buyururlarmış: *allâhümme mette'nî bi-basrî ve ec'alhu'l-vârise minnî. Ve erinî fi'l-adüvvi se'rî. Ve'nsurnî alâ men zalemenî.*

Cenâb-ı Hak cümlemizi Peygamber *sallahu aleyhi ve sellem* hazretlerinin şefaatine mazhar eylesin. Bu okuduğumuz dersler, Cenâb-ı Peygamberin hayatındaki yaptığı şeylerdir. Göz ağrısı için okuduğu şu dua, kısacık bir duadır. Hepimiz de bunu ezberleyebiliriz. Kitaptan da okuyabiliriz. Bizim dua kitaplarımız içinde de bunlar yazılı. Fakat şimdi anlıyoruz ki, duaları okumak kolay bir şey değil. Okuyoruz. Fakat tesirini göremiyoruz okuduğumuz duaların. Bu duaları okumanın şartlarından birisi, günahlardan arınmak, günahkâr olmamak. Günahları işlememek.

a. Günahların Mühimliği Ve Terki

Günahların büyüğü var küçüğü var. Sayıları 700'e kadar çıkar. Büyük günahların sayısı 125 ile 150 arasında... Ki, önemlidir, öğreniriz ki günah ne kadar mühim bir şey...

Onun için İmam Birgivî hazretleri kitabında, buyurur. Cenâb-ı Rasûlullah Efendimizden naklen tabii. “En ufak bir günahın terki, sakaleynin ibadetinden, nâfile ibadetlerinden hayırlıdır.” demiş. Sakaleynin, yani yer gök ehlinin yaptığı nâfile ibadetlerden hayırlıdır. Çünkü nâfile ibadetler başka, emri ilâhiler başka. Bu mehârimin terki emri ilâhidir. “O haramı yapma!” diyor Cenâb-ı Hak. Biz o haramı yaptıktan sonra, işledikten sonra; ister büyük olsun, ister küçük olsun. Kime karşı yapıyoruz? Varlıkların sahibi Allah’a!

Büyükle küçüğü şu kadar fark etmişler: “Kur’an-ı azîmüştândaki âyetlerde onun yasaklığına dair emir varsa, onlar büyük günahdır.” demişler. Bunların hepsi yasak olması itibariyle büyük günahdır; küçüğü olmaz. Alt tarafı Hazreti Allah’a karşı yapılmış bir isyandır!

Binâenaleyh, bunların terki hepsinden evlâdır. Bunları terk ettiğimiz takdirde, bizim okuduğumuz bir Fâtiha yeter, başka duaya lüzum yok!.. Dualar çok... Herkes bunları bulup da okuyamaz. Fakat Fâtiha-i şerîfeyi herkes bilir. Bir Fâtiha kâfi gelir, şifâ için her

derde. Yalnız, o ağzı o kalıba sokabilmek la-
zım.

«كَانَ إِذَا أَصَابَهُ هَمٌّ أَوْ غَمٌّ أَوْ كَرْبٌ يَقُولُ: حَسْبِيَ
الرَّبُّ مِنَ الْعِبَادِ، حَسْبِيَ الْخَالِقُ مِنَ الْمَخْلُوقِينَ،
حَسْبِيَ الرَّازِقُ مِنَ الْمَرْزُوقِينَ، حَسْبِيَ الَّذِي هُوَ
حَسْبِي، حَسْبِيَ اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ، حَسْبِيَ اللَّهُ لَا إِلَهَ
إِلَّا هُوَ، عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ. ابْنُ
أَبِي الدُّنْيَا فِي «الْفَرَجِ» مِنْ طَرِيقِ الْخَلِيلِ بْنِ مُرَّةَ،
عَنْ فَقِيهِ أَهْلِ الْأُرْدُنِّ بَلَاغًا.»

*Kâne izâ esâbehu hemmün ev ğammün
ev kerbün. Gam, gussa herkeste oluyor; pey-
gamberlerde de olmuş. İnsanların her zaman
hoşuna giden şeyler olmaz ki... Bazı hoşuna
gitmediği hadiselerden, insan kederlenir ta-
biatıyla. Meşakkatler olur. Onlara daha çoğu
oluyor. O zaman diyorlarmış ki: “Hasbiye’r-
rabbü mine’l-ıbâdi hasbiye’l-hâliku mine’l-
mahlûkîne hasbiye’r-râziku mine’l-mezrûkîne
hasbiye’l-lezî hüve hasbî. Hasbiyallâhu ve
ni’me’l-vekîlü hasbiyallâhu lâ ilâhe ille hüve*

aleyhi tevekkeltü ve hüve rabbü'l-arşi'l-azîmi.”

Bizim dua kitabımız içerisinde her zaman okuduğumuz bir duadır bu dua.

Bağdat'ta bir velî var. Maruf-i Kerhî derler kendisine. Mücerreb bir zâttır, duası makbuldür. İhtiyaçları olanlar giderler, o zâtın huzurunda Cenâb-ı Hak'tan istimdad ederler. Duaları makbul olur.

Bu zât gençlik devrinde iken, bir vâizin vaazını dinlemiş, müteessir olmuş ve hak yoluna dönmüş. Hak yoluna döndükten sonra tesbihi de bu imiş. Bu tesbihi için birisine diyor ki, “Ben de sana öğrendiğimi öğreteyim; senin dünyana da yeter, ahiretine de.” Öbürü “Yazayım.” diyor. Yok, yok! Bana nasıl öğrettilerse ben de sana öyle öğreteceğim.” demiş.

Yazmaya lüzum yok, aklımız var işte. Eski ecdâd nasıl ezberlediyse bunları, hafızlarımız nasıl ezberliyorsa, biz de öyle ezberleyeceğiz, kısacık bir dua.

Hasbiyer rab, minel ibâd. Şuna buna ihtiyacımız olur, başvururuz. Allah varken sen onu bırakıp da onun yarattığı kula boyun bük; çok acı bir şey! *Hasbiyer rab* Allah kâfi. Al-

lah'ın kâfi olduğunu bildiğimiz halde “Ahmet!.. Mehmet!.. diye imdat bekliyoruz şundan bundan.

Arapların bir adeti var. Bizim nakliye arabalarında nasıl reklamlar varsa, onlar da reklam olarak yazmışlar; “Allah’tan başkasından isteyen zelil olur.” İsteyeceğini Allah’tan iste! Allah neler yaratmaz? Yokları yaradan Allah, insanların isteklerini yaradamaz mı? Yalnız günahattan dönelim, Allah’a yönelelim, bak neler oluyor.

Hasbiyel haliku minel mahlûkin. Hâlik dururken mahluka niye gidiyorsun? Kâinatın sahibi, varlıkları yaratan hâlik var ortada. Dileğin varsa ona arzet!

Hasbiyer râziku minel merzûkîn Rızıkı Allah verir. Rızıkı yiyenlerden niye rızık istiyorsun? Rızıkı verenden iste, kâfidir o. Kâinatın rızıkını veriyor da seninkini mi veremeyecek? Sana da veriyor ama, sen ona kanaat etmiyorsun. Hepimizi rızıklandıran o. Allah kendi yolundan ayırmasın. Kendisine daima yönelip, emrini tutan kullarından eylesin ve yasaklarından da korunanlardan etsin.

İki hat: Birisi müsbet, birisi menfî... İkisi birleşmeyince lamba yanmıyor. Hattın birisi

bozuxsa olmaz. İkisini de düzelteceğiz. İba-
det yapıyoruz; iyi. Ama yasaklardan da o nis-
bette korunmak lazım.

Yasakların hesabı çok... En ufak bir ya-
sak ki en büyüktür o; Allah'ın yarattığı bir
mahluku hakir görmek, hor görmek, onu be-
ğenmemek. Bu kâfidir günah olarak insana,
başka günah istemez! Niçin? Yaradana bak,
sen yaratmadın ki onu! Onun o yaradılışının
altında ne hikmetler vardır, aklımız erer mi?

Deliyi yaratmış, onda bir hikmet var.
Hastayı yaratmış bir hikmet var. Bak bakalım
o delinin senden ne farkı var? O hastaya bak
bakalım ne farkı var? Sağlam, gülbüz adam
işte. Ama, akıl olmayınca... Demek ki o akli
veren Allah *Celle ve Alâ* bize de vermese, biz
de delinin biri oluruz. Onlar ibret için veril-
miştir. Onları hakir görmek değil, onları gö-
rünce Allah'a şükretmek lâzım. O fakiri de, o
zelili de yaradan yine Allah'tır. Ona bak, ib-
ret al ki "Oh yâ Rabbî, beni de böyle yarat-
saydın, ne yapardım?" dersin.

«كَانَ إِذَا أَصْبَحَ وَإِذَا أَمْسَى يَدْعُو بِهَذِهِ الدَّعَوَاتِ:
اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ فُجَاءَةِ الْخَيْرِ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ
فُجَاءَةِ الشَّرِّ، فَإِنَّ الْعَبْدَ لَا يَدْرِي مَا يَفْجُؤُهُ إِذَا أَصْبَحَ
وَإِذَا أَمْسَى. عَ حَسَنٌ، وَابْنُ السُّنِّيِّ، عَنِ أَنَسِ.»

Kâne izâ esbeha ve izâ emsâ. Sabaha çıktıkları vakit ve akşama dahil oldukları vakit -ki, bunlar hep bizim vazifelerimizin içinde- *yed'û bi-hezihi'd-deavât* şu duları okurlarmış: “*Allahümme innî es'elüke min fücâeti'l-hayri ve eûzü bike min fücâeti's-şerr.*” Ansızın gelen hayırları isterler ve ansızın gelen şerlerden Allah'a sığınırlandı.

Mesela -Allah esirgeye- otomobil devrili-veriyor, çarpışıyor, ansızın gidiyor insan. Gözü kararıyor, araba geliyor vuruyor, gidiyor bir anda. Ansızın gelen şer bunlar. Ansızın gelen hayırlar da olur böyle. Müslümanın sabah akşam, “*Yâ Rabbi hayırları senden ister, şerlerden de sana sığınırım.*” diye dua etmesi lazım. İçinden gelerek ama.

«كَانَ إِذَا أَصْبَحَ وَإِذَا أَمْسَى قَالَ: أَصْبَحْنَا عَلَى فِطْرَةِ
الْإِسْلَامِ، وَكَلِمَةِ الْإِخْلَاصِ، وَدِينِ نَبِيِّنَا مُحَمَّدٍ صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَمِلَّةِ أَبِينَا إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا مُسْلِمًا
وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ. حم، ط، حَسَنٌ عَنْ عَبْدِ
الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِيزَى الْخُزَاعِيِّ.»

Kâne izâ esbaha ve izâ emsa. Yine sabah vakti ve akşam vakti, *esbahnâ alâ fıtratil islâm*, “Yâ Rabbi sana çok şükür, beni sabahleyin fıtrat-ı İslâm ile uyandırdın, kaldırdın.” buyururlarmış.

Gözümüzün önünde bugün hayat. Ne dönüşler oluyor... Akşam bakıyorsun çok müslüman bir adam, sabahleyin bakıyorsun gâvur olmuş herif. Değiştirivermiş bir gecede akidesini. Çok zor değil ki, bunlar hep gözümüzün önünde olan, bugünkü vakalar. Azıcık ararsak buluruz hepsini. Onun için, sabahleyin böyle müslüman olarak uyandıığımızdan dolayı Cenâb-ı Hakk’a hamd etmek vazifemiz.

Ve kelimetil ihlâs, ve dini nebiyyinâ muhammedin sallahu aleyhi ve sellim, ve milletti ibrâhîme hanîfen, müslimen vemâ kâne

minel müşrikin. Bizi elhamdülillah bu hal üzere hayatlandırdın, yeniden hayata kavuşturdun; elhamdülillâh müşriklerden de kıldın yâ Rabbi, derlerdi.

Ellezîne lâ yütünez zekâte minel müşrikin. Zekâtı vermeyen neden müşrik oluyor? Bugünkü dünya intizamının bozulmasına, onlar sebep oluyor. Zekâtı vermeyenler sebeptir. Zekâtlarını muntazaman verseler, Peygamber *sallahu aleyhi ve sellim* zamanındaki gibi olur, dünya nizamı bozulmaz. Çünkü, fakir de rahat eder. Niçin kavga etsin, gürültü etsin? Herkes de rahat eder. Fakat verilmeyince muhtaç olanlar sıkıntıya düşüyor, ve fitneler patlak veriyor. Fakirlik ateşten gömlektir, derler.

Bir yazı yazmış hasetçiler hakkında, güzel temsiller yapmış. Dağın içerisinde kaynayan volkanlar var ya -yanardağlar- içerisinde yanıyor yanıyor, bir gün de patlak verip etrafı ateşe boğup mahvediyor. Bu içerideki hased denilen şeyler de bunun gibidir, diyor. Bu fakirlikten neler doğar. O zengine karşıdan bakan, ona bir vakit sabreder, imanın kuvvetiyle. İman zayıflayınca pat diye patladı mıydı, kıyamet kopar.

«كَانَ إِذَا أَطَّلَىٰ بَدَأَ بِعَوْرَتِهِ فَطَلَّاهَا بِالنُّورَةِ، وَسَائِرَ
جَسَدِهِ أَهْلُهُ. هُ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ.»

Kırk günü geçmemek şartıyla, insanların avret yerlerini, koltuk altlarını temizlemesi şarttır. Yirmi günde, otuz günde olursa daha evlâdır. Fakat, “Kırk günü geçmemelidir!” derler.

Rasûl-i Ekrem *sallahu aleyhi ve sellem* de, gerek koltuk altlarını, gerekse avret yerlerini temizlerlermiş. Avret yerlerinin temizliğini kendileri yaparlarmış.

Sonra sıcak memleketlerde, onların yağlandıkları bir yağ oluyor ki, vücutlarını ve başlarını yağıyorlar. Biz bunu bilmeyiz de, sıcak memleketlerde bu yağlanmalar başı ve vücudu bitlerden muhafaza ediyor. O gün böyle ilaçlar yok, bitleri öldürecek. Ancak yağlanmak suretiyle, onların önüne geçmeye çalışırlarmış.

b. Ehl-i Beyt'in Sadakati: Yalan Söylemeyen İnsanlar

«كَانَ إِذَا اطَّلَعَ عَلَى أَحَدٍ مِنْ أَهْلِ بَيْتِهِ كَذَبَ كَذِبَةً، لَمْ

يَزَلْ مُعْرِضًا عَنْهُ حَتَّى يُحْدِثَ تَوْبَةً. حم، ك، عَن

عَائِشَةَ.»

Kâne ize't-talea alâ ehadin min ehli beytihi kezebe kezbeten.

Ehl-i beytinden birisinin yalan söylediğine muttali olurlarsa, *lem yezel mu'ridan anhü* artık onun yüzüne bakmazlarmış. *Hattâ yüh-dise tevbeten.* Taa o tevbekâr olup da, “Bir daha yapmayacağım!” deyinceye kadar.

«كَانَ إِذَا أَفْطَرَ قَالَ: ذَهَبَ الظَّمَاءُ، وَابْتَلَّتِ الْعُرُوقُ،

وَوَثَبَتِ الْأَجْرُ إِنْ شَاءَ اللَّهُ. د، ك، عَن ابْنِ عُمَرَ.»

Efendimiz *sallahu aleyhi ve sellem* hazretleri, ekseriyetle oruç tutarlardı. Oruçlu olduklarında, akşam iftar ederlerken bu duayı okurlardı: *Allahümme izâ zehebe'z-zamâe ve'b-telleti'l urûku ve sebetel ecrü inşaallah.* Susuzluk gitti, damarlar ıslandı, sevab da takarrur etti inşaallah.

«كَانَ إِذَا أَفْطَرَ قَالَ: اللَّهُمَّ لَكَ صُمتُ وَعَلَى رِزْقِكَ
أَفْطَرْتُ. د، عَن مُعَاذِ بْنِ زُهْرَةَ مُرْسَلًا.»

Efendimiz'in her gün çeşitli duaları var. Başka bir günde de yine iftar edeceği vakitte, *Allahümme leke sumtü, ve alâ rızıkıke eftartü* diye dua etmişler. Bizde de vardır dualar, toplamışlardır, ramazanlarda okunur ama, burdakiler Efendimiz *sallallahu aleyhi ve sellem*in yaptığı dualardır.

Allahümme leke sumtü. Yâ Rabbi! bu orucu senin için tuttum. *Ve alâ rızıkıke eftartü.* Bugün verdiğin bir rızıkla da iftar ediyorum.

«كَانَ إِذَا اعْتَمَّ سَدَلَ عِمَامَتِهِ بَيْنَ كَتِفَيْهِ. ت، عَنِ ابْنِ
عُمَرَ.»

Sarıklarını mübarek başlarına kendileri dolarlar, uçlarını da arkalarına, omuzlarının arasına sarkıtırlarmış. Bizim sofu tabir ettiğimiz bazı kimseler bunu yapıyorlar. Efendimiz *sallallahu aleyhi ve sellem*'in sünnetidir.

«كَانَ إِذَا اعْتَمَّ أَخَذَ لِحَيْتَهُ بِيَدِهِ يَنْظُرُ فِيهَا.
الشِّيرَازِيُّ، عَنِ أَبِي هُرَيْرَةَ.»

Bazan üzüntüleri olur tabii, o üzüntüleri sırasında mübarek sakallarını elleriyle şöyle tutar ve ona doğru bakarak, hüznlerini giderirlermiş.

«كَانَ إِذَا أَفْطَرَ قَالَ: اللَّهُمَّ لَكَ صُمْتُ، وَعَلَى رِزْقِكَ
أَفْطَرْتُ، فَتَقَبَّلْ مِنِّي إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ.
طَب، وَابْنُ السُّنَنِ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ.»

Yine iftarda bu duayı buyurmuşlar: *Allahümme leke sumtü, ve alâ rızıkıke eftartü, ve tekabbel minnî, inneke entes semîul alîm*. Bu da ayrı bir dua...

«كَانَ إِذَا أَفْطَرَ قَالَ: الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَعَانَنِي فَصُمْتُ،
وَرَزَقَنِي فَأَفْطَرْتُ. ابْنُ السُّنَنِ، هَب، عَنِ مُعَاذٍ.»

Yine bir iftar dualarında da şöyle buyurmuşlar: *Elhamdü lillâhi'llezî eânenî fesumtü*. Yâ Rabbi bana yardım ettin, kuvvet verdin,

kudret verdin, orucu tutturdun; ve rezakanî rızıklar da verdin, *feeftartü*. Şimdi onlarla iftar ediyorum, rızıklanıyorum.

«كَانَ إِذَا أَفْطَرَ عِنْدَ قَوْمٍ قَالَ: أَفْطَرَ عِنْدَكُمْ الصَّائِمُونَ،
وَأَكَلَ طَعَامَكُمْ الْأَبْرَارُ، وَتَنَزَّلَتْ عَلَيْكُمْ الْمَلَائِكَةُ.

حم، ق، عَنْ أَنَسٍ.»

Kâne izâ inde kavmi kale eftara indekümü's-sâimûne ve ekele taâmekümü'l-ebrâru ve tenezzelet aleykümü'l-melâiketü.

(*Kâne izâ eftara inde kavmin kâle*) Yine bir dualarında, cemaatle iftar ettikleri vakit şöyle dua yaparlarmış: *Eftara indekümü's-sâimûn*. Yâ Rabbî, oruçluların hepsi senin bu vermiş olduğun şeyle iftar ediyor. *Ve ekele taâmekümü'l-ebrâr*. Bu güzel insanlar, temiz insanlar da verdiğin nimetleri yiyorlar. *Ve tenezzelet aleykümü'l-melâikeh*. Fakat bununla beraber, şimdi buraya melekler de inmişlerdir ve iftarımızdan onlar da memnundurlar.

«كَانَ إِذَا أَفْطَرَ عِنْدَ قَوْمٍ قَالَ: أَفْطَرَ عِنْدَكُمْ الصَّائِمُونَ،
وَصَلَّتْ عَلَيْكُمْ الْمَلَائِكَةُ. طَب، عَنِ ابْنِ الزُّبَيْرِ.

«حَسَنٌ.»

(*Kâne izâ eftara inde kavmin kale*) Yine bir dualarında: *Eftara indekümü's-sâimûn ve sallet aleykümül melâikeh* buyururlarmış. Oruçlular huzurunuzda iftar eyledi ve melekler de şimdi “Yâ Rabbî, bunların günahlarını affeyle, mağfiret eyle!” diye dua ediyorlar.

İftar ettirmek büyük bir nimettir. Eski dedelerimizden bugün hatırımızda kalanlar, ramazanda hep iftarlar yaparlardı. Hallerine göre, beş kişi, on kişi evlerine davet eder, yedirir, içirirlerdi. Bazen de dış kirası olarak para verenler de olurmuş içlerinde. Oraya zaten melekler nâzil oluyor, bir de fakirlerin duasıyla zengin, iki kat zengin olur. Çünkü, fukaranın duası reddolunmaz bir kere. Sonra, Allahu Tealâ da o ikrama mukabil daha fazla ikramlar yapar.

«كَانَ إِذَا اِكْتَحَلَ اِكْتَحَلَ وَتَرًا، وَإِذَا اسْتَجْمَرَ

اسْتَجْمَرَ وَتَرًا. حم، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ.»

Cenâb-ı Peygamber *sallahu aleyhi ve sellem*, gözlerine sürme çekerlerdi. Fakat bu sürmeyi, gece vakti yatarken çekerlerdi. Gündüzün çekmezlerdi. Çektikleri vakit de 3 defa çekerlermiş.

Ve izestecmera istecmer, vitran. Bir de buhur dediğimiz koku yakarlarmış. Bunu da ateşin üzerine çubuğu 3 veya 5, 7 gibi tek olarak korlarmış.

«كَانَ إِذَا أَكَلَ طَعَامًا لَعِقَ أَصَابِعَهُ الثَّلَاثَ. حم، م، ت،

د، ن، عَنْ أَنَسٍ.»

Yemek yediği vakitte -tabii şimdiki gibi kaşıklar filan yok- elleriyle yerlermiş. Elleriyle yedikleri vakitte 3 parmağını da yalarlarmış. “Belki bereket, bu parmakta kalan cüzlerdedir, parçalardadır; o bereket zayı olmasın.” diye onları yalamaları da sünnet-i seniyyelerindenmiş.

«كَانَ إِذَا أَكَلَ لَمْ تَعُدْ أَصَابِعُهُ مَا بَيْنَ يَدَيْهِ. خ فِي
«التَّارِيخِ»، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ أَبِي الْحَكَمِ مُرْسَلًا؛ أَبُو
نُعَيْمٍ، عَنْهُ؛ طَب، عَنِ الْحَكَمِ بْنِ عَمْرِو.»

Yemek yerlerken, sofrada önüne isabet eden yerden yerlermiş ve etrafındakilere de “Siz de önünüzden yeyin!” derlermiş. Meselâ, öte tarafa belki biraz et gelmiştir, yahut tatlı bir şey gelmiştir. Onun önünden almak gibi çirkinliği sevmezlermiş. Kendileri yapmadıkları gibi, etrafındakilere de yapılmamasını tavsiye ederlermiş.

«كَانَ إِذَا أَكَلَ أَوْ شَرِبَ قَالَ: الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَطْعَمَ
وَسَقَى، وَسَوَّغَهُ وَجَعَلَ لَهُ مَخْرَجًا. د، ن، ح، عَنْ أَبِي
أَيُّوبَ.»

Beşeriyet icabı yenilip içiliyor. Yemekle doyuyoruz, içmekle de hararetimiz kayboluyor. Yiyip içtikten sonra bu nimeti verene hamdetmek vazifemiz. Kısacık, Başlangıçta *Bismillâh* arkasından *Elhamdülillah*.

Peygamber *sallahu aleyhi ve sellim*, bir şey yedikleri veya içtikleri zaman: *Elhamdü-lilâhi'l-lezî et'ame ve sakâ, ve sevveğahû veceale lehû mahracâ*. Ya Rabbî, yedirdin doyduk elhamdülillâh. Suyu da içtik kandık. Bir de buna çıkış yolu verdin de bizi rahatsız etmiyor, buyururlarmış.

Çıkış da bir nimettir. Onun da ayrıca bir duası var. Çünkü yediğimizi çıkaramazsak, ölürüz. Ona da Cenâb-ı Hak ne güzel bir yol vermiş, def'i hâcet yapıyoruz. O da öylece vücudumuzdan gidiyor.

«كَانَ إِذَا التَّقَى الْخِتَانَانَ اغْتَسَلَ. طح، عَنْ عَائِشَةَ.»

Kadınla erkek bir araya geldikleri vakitte, sünnetlik yerlerinin birbirine teması, guslü icap ettirir. Muamele-i cinsiyye. İster su çıksın, ister çıkmasın; o iki yerin teması kâfi geliyor.

«كَانَ إِذَا انْتَسَبَ لَمْ يُجَاوِزْ فِي نِسْبَتِهِ مَعْدَبْنَ عَدْنَانَ
بُنِ أَدِدٍ، ثُمَّ يُمْسِكُ وَيَقُولُ: كَذَبَ النَّسَابُونَ. قَالَ اللَّهُ

تَعَالَى: ﴿وَقُرُونًا بَيْنَ ذَلِكَ كَثِيرًا﴾. ابْنُ سَعْدٍ، عَنِ ابْنِ

عَبَّاسٍ،

*Kâne ize'ntesebe lem yücâviz fî nisbeti-
hi meadde'bne adnâne'bni üdedin.*

Cenâb-ı Peygamberin silsilesini sayması vardır. Kitablarda yazılıdır. O yazıda Muaz b. Adnan denene kadar, Cenâb-ı Peygamber silsilesini saymış. Benim silsilem burdan geliyor diye.

Ondan ötesi için sayanlara, “Yalancıdır onlar!” demiş. Ondan sonrasını saymak mümkün değil; çünkü çok genişlemektedir. Onları zapt etmek mümkün değil. Çok insanlar gelip geçmiş olduğundan ondan ötesini bilmek mümkün değil.

«كَانَ إِذَا نَزَلَ عَلَيْهِ الْوَحْيُ نَكَّسَ رَأْسَهُ، وَنَكَّسَ
أَصْحَابُهُ رُؤُوسَهُمْ، فَإِذَا أَقْلَعَ عَنْهُ رَفَعَ رَأْسَهُ. م. عَنِ

عُبَادَةَ.»

Cenâb-ı Peygamber'e üç çeşit vahiy gelirdi: Ya bir melek vasıtasıyla gelirdi, ya bir

gürültüyle gelirdi, ve yahut bir uğultuyla gelirdi. Melekle gelişi en hafifi idi. Fakat o vahy-i ilâhi geldiği vakitte, *nekkese ra'sehum*. başlarını önlerine eğerlerdi. Ve *nekkese ashâbühu ruûsehüm*. Orada bulunan ashabın hepsi başlarını eğer; bakalım ne zukur edecek, bakalım ne gelecek. Herkes düşünce içinde. *Fe izâ aklea anhü refea ra'sehü*. Vahiy bittikten sonra başlarını kaldırır, rahatlanırlardı. Müslim'in bir rivayetidir.

«كَانَ إِذَا نَزَلَ عَلَيْهِ الْوَحْيُ كَرُبَ لِدَلِكْ، وَتَرَبَّدَ

وَجْهَهُ. حم، م، عَن عِبَادَةَ.»

Kâne izâ nezele aleyhi'l-vahyü kerube li-âlike. Kendisine vahiy geldiği vakitte, bundan kendisine bir ağırlık gelir; ve *terabbede vec-huhu* siması değişirdi, tegayyür ederdi. En soğuk havalarda bile şapır şapır terlerlerdi; o vahiy hali olduğu vakitte.

c. Peygamber'in Hayatında İstiğfar Ve Tevbe

«كَانَ إِذَا نَزَلَ عَلَيْهِ الْوَحْيُ سَمِعَ عِنْدَ وَجْهِهِ كَدْوِيَّ

النَّحْلِ. حم، م، ت، ك، ن، د، ه، عَنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ

عَنْهُ.»

Kâne izâ nezele aleyhil vahyü. Vahiy geldiği vakitte, *sümia ında vechihi kedeviy-yi'n nahli.* Arıların bir uğultusu oluyor ya, oğul verdikleri vakitte diye; işte onun yüzü üzerinde, alnında böyle bir uğultu iştilirdi. Arıların uğultusu gibi bir uğultu var ama, bir şey yok ortada. Yalnız o uğultu var. Onu başka kimse anlamıyor. Cenâb-ı Peygamberin içine nasıl nâzil oluyorsa, o şekilde bir izahatta bulunuyorlar.

«كَانَ إِذَا انْصَرَفَ مِنْ صَلَاتِهِ اسْتَغْفَرَ ثَلَاثًا ثُمَّ قَالَ:

اللَّهُمَّ أَنْتَ السَّلَامُ، وَمِنْكَ السَّلَامُ، تَبَارَكْتَ يَا ذَا

الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ. حم، م، عَنِ ثَوْبَانَ.»

Kâne ize'nsarafe min salâtihi. Namazı kıldılar, namaz bittikten sonra, *istağfera selâsen* üç kere istiğfar ederlermiş.

Bazıları derler ki, “Namaz hayırlı bir ibadettir, bu hayrın arkasından istiğfar nasıl oluyor? Hem hayır işledik, hem de arkasından “Tevbe Ya Rabbi!” diyoruz.” Namazı lâıyk-ı vecihiyle kılamadık. Namazı Allahu Tealâ'nın istediği gibi kılamadık. Emretti; okuduk, yattık, kalktık ama gönlümüz Allah'a lâıyk-ı vecihle dönmedi. Döndürüyoruz işte kıbleye yüzümüzü. Şöyle biraz çevirsek, “Olmadı hoca efendi namazın!” derler. Niçin? “Kıble burada; sen niçin böyle döndün?” derler. Yüzümüzü çevirmekle namaz bozuluyor. Bozulmaz mı? Yüzümüzü kibleden ayırdık mı, namaz bozular. Kıbleye dönmek şart. Asıl maksat, gönlün Allah'a dönmesidir. Allah kusurlarımızı affetsin.

Onun için bu beşeriyettir. Herkesin kendini 3 dakika, 5 dakika ibadet saati içinde gönlünü Allah'a karşı tutabilmesi kolay değil. Peygamberinki bozulmaz da, bunu bize tembih yapıyor. “Siz yapamazsınız bu benim yaptığım gibi binâenaleyh, bundan dolayı istiğfar edin evvelâ!” demek istiyor.

allâhümme ente's-selâmü ve minke's-selâmü tebârekte yâ ze'l-celâli ve'l-ıkrâmi.

Sümme kale. Ondan sonra dedi;
Allâhümme ente's-selâmü ve minke's-selâmü
tebârekte yâ ze'l-celâli ve'l-ikrâm.

Evvelâ istiğfar edilecek, sonra “Allâhümme entes selâmü” okunacak.

«كَانَ إِذَا انْصَرَفَ انْحَرَفَ. د، غ، ض، در، خز، صف،
بر، قش، طح، عَنْ يَزِيدَ بْنِ الْأَسْوَدِ.»

Kâne izâ insarafe inharafe. Namaz bitti miydi, Cenâb-ı Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* ya sağa ya sola çekilirlerdi. Araplar bunda daha ileri gitmişler, ifrat etmişler; namaz kıldıktan sonra mihraptan çıkıyorlar. Halbuki ona dair bir şey görmedik. Belki, İmâm-ı Hanbelî hazretlerinin kitaplarında böyle yazılmış olabilir.

Halep'e gittik. İkinci namazını camide kıldık. Namazdan sonra baktım, imam efendi mihrapta yok. Yahu dua edeceğiz hani biz, imam efendi de önde duracak. Baktık ki imam yok. Nereye gitti? Baktım geride bir yerde oturmuş, orada kendisi duasını yapıyor. Yatsıda baktık, yatsıda yine yok. Niçin? İşte buna imtisâlen. Ama burada ya sağa, ya sola

diyor. İfrat ve tefrit vardır ya; ifrat ve tefritin ortasındadır elhamdülillâh işimiz.

«كَانَ إِذَا انْكَسَفَتِ الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ صَلَّى حَتَّى

يَنْجَلِيَ. طَب، عَنِ النَّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ.»

Kâne izâ inkesefeti's-şemsü ve'l-kameru sallâ hattâ yenceliye. Ay ve güneşin tutulması oluyor ya; ay bazen tutuluyor, bazen de güneş tutuluyor. Gerek ayın tutulmasında, gerek güneşin tutulmasında, -bizim çocukluğumuzda âdet, her kapıdan silah patlatılırdı ayı kurtaracağız diyerek tak-tak, tak-tak... Birkaç da ben atmıştım küçüklüğümde. Allah kusurlarımızı affetsin, işte bilmeyerek tabii. Herkes yapıyor çünkü. Cenâb-ı Peygamber ise namaza dururmuş; tâ güneş açılincaya kadar, yahut ay açılincaya kadar namazda bulunurlarmış. Hatta bir de cemaatle namazı vardır ayrıca.

«كَانَ إِذَا اهْتَمَّ أَكْثَرُ مَنْ مَسَّ لِحَيْتِهِ. ابْنُ السُّنَيْ، وَأَبُو

نُعَيْمٍ، عَنِ أَبِي هُرَيْرَةَ.»

Kâne ize'htemme eksera min messi lihyetihi. Kendilerine üzüntü geldiği vakitte, ekseriyetle sakallarını böyle meshederlermiş, sıvazlarmış ki, o sırada o gamını gidermek için.

«كَانَ إِذَا أَهَمَّهُ الْأَمْرُ رَفَعَ رَأْسَهُ إِلَى السَّمَاءِ، وَقَالَ:
سُبْحَانَ اللَّهِ الْعَظِيمِ، وَإِذَا اجْتَهَدَ فِي الدُّعَاءِ قَالَ: يَا
حَيُّ يَا قَيُّوْمُ. ت، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ.»

Kâne izâ ehemmehu'l-emru rafea ra'sühu ile's-semâi ve kâle sübhânallâhi'l-azîmi. Kendisini rahatsız eden böyle bir üzüntü olduğu vakitte, başlarını semaya kaldırır ve dermiş ki: *Sübhânallahilazîm.*

Ve izâ cehtede fi'd-düâi kâle hayyü yâ kayyûmu. Dualarında en çok dedikleri de, *yâ Hayyu yâ Kayyûm* imiş. Tirmizî hazretleri Ebû Hüreyre'den rivayet etmişler.

Yâ Hayyu yâ Kayyûm Esmâ-i Hüsnâ'dan olduğu gibi, -İsm-i Âzam diye bir dua var ya -İsm-i Âzam'dan ma'düddur. Âyete'l-kürsî'de bu ikisi de mevcuttur. Onun için "Ayete'l-

kürsî'yi kim çok okursa, birçok müşkilatları hallolur.” derler.

«كَانَ إِذَا أَوَىٰ إِلَىٰ فِرَاشِهِ قَالَ: الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي
أَطْعَمَنَا وَسَقَانَا وَكَفَانَا وَآوَانَا. فَكَمْ مِمَّنْ لَا كَافِيَ لَهُ
.حم، م، ن، ت، د، عَنْ أَنَسٍ» وَلَا مُؤْوَىٰ

Uykumuz geldiği vakitte, gidiyoruz yatağımıza. Ama bakın, Cenâb-ı Peygamber *sallahu aleyhi ve sellem* yatağa girerken ne diyormuş: *Elhamdülillâhi'l-lezî et'amenâ*. Yâ Rab, sana hamd olsun; ekmekler verdin yedik, yemekler verdin yedik. *Ve sekanâ*. Sular verdin, içtik. *Ve kefanâ*. Kifâyet olacak her şey bize yetti, arttı. *Ve evânâ*. Barınacağımız güzel bir de ev verdin bize, barınıyoruz içinde. Yağmurdan, soğuktan korunuyoruz. Sana nasıl hamd edelim? Evimiz var, yemeğimiz de var, suyumuz da var. Cenâb-ı Hakk'a hamd etmenin tam yeri işte. Daha başka ne istiyoruz?

Fe-kem mimmene lâ kâfiye lehu velâ mü'viye. Ama ne insanlar vardır ki, o yiyeceği bulamazlar; o barınacak yeri de bulamazlar,

açıkta kalırlar. Arabistan acaip bir memleket. Sıcak. Orada yer aranmaz. Fakat bizim memleketler için bir zarurettir. Dışarıda kaldın mıydı; bir gün, iki gün tahammül edersin. Yahut gençliğinde biraz tahammül edersin ama, ihtiyarlığında hiç edemezsin.

Onun için bunlara hep hamd etmek lazım. Cenâb-ı Peygamber bize delâlet ediyor: “Cenâb-ı Hakk’ın size verdiği nimetlere hamd ediniz.” Nimet ne kadar çok olursa, hamdin de o kadar çok olması lazım.

«كَانَ إِذَا أُوحِيَ إِلَيْهِ وَقَدْ لَدَيْكَ سَاعَةٌ كَهَيْئَةِ
السَّكَرَانِ. ابْنُ سَعْدٍ، عَنِ عِكْرِمَةَ مَرْسَلًا.»

Kâne izâ ûhiye ileyhi vükûze lizâlike sâaten ke-hey’eti’s sekrân.) Yine Cenâb-ı Peygambere vahiy geldiği vakitte, bir saat kadar, sarhoşların bayıldığı gibi -ona teşbih etmiş- bir baygınlık hali olurdu. O vahyin verdiği ağırlığın, yükün altında kendilerine malik olamıyorlar, hakim olamıyor. Allah şefaatine nâil etsin cümlemizi.

«كَانَ إِذَا بَايَعَهُ النَّاسُ يُلَقِّنُهُمْ: فِيمَا اسْتَطَعْتَ. حَم،
عَنْ أَنَسٍ.»

Müslüman olmak için geliyorlar. “Ben müslüman oldum yâ Rasûlallah!” dediklerinde, herkese gücü yeteceği miktarda teklif edermiş.

Dervişlikte bir usul var: Şu kadar *Allah* diyeceksin, şu kadar tesbih çekeceksin. Fakat herkesin gücü bir değildir ki! O adam bunu belki bugün yapar da, yarın yapamaz. Belki hiç yapamaz. Herkesin gücüne göre ders vermek lazım! Cenâb-ı Peygamber de kendisine gelip, İslâm olanlara, güçlerinin yettiği nisbette tembihlerde bulunurlardı.

«كَانَ إِذَا بَعَثَ أَحَدًا مِنْ أَصْحَابِهِ فِي بَعْضِ أَمْرِهِ قَالَ:
بَشِّرُوا وَلَا تُنْفِرُوا، وَيَسِّرُوا وَلَا تُعَسِّرُوا. د، عَنْ
أَبِي مُوسَى.»

Birisini bir iş için bir tarafa yolladıklarında; “Gidin İslâm’ı bunlara öğretin, anlatın! Fakat, onları daima sevindirici şeyler söyleyi-

niz, tebşiratlı şeyler söyleyiniz! Ürkütecek, korkutacak şekilde, nefret verecek şekilde değil.” derlerdi. Onları sevindirecek şekilde; “İslâm olursanız cennete girersiniz. İslâm olursanız, Allah’ın şu nimetlerine mazhar olursunuz. İslâm olursanız, vücudlarınız sıhhatte olur, afiyette olur.” gibi.

Ve yessirû velâ tüassirû. Sonra, “İslâm olursanız şu kadar mükellefiyet var, bu kadar yasak var; bunları mükemmel surette yerine getireceksiniz. Gece uyumayacaksınız, gündüzleri tesbihten kalkmayacaksınız, namazdan kalkmayacaksınız.” gibi değil. Kolaylık edin; “Sabahleyin kalkarsın 2 rekât namaz. Öğlen üstü, 4 rekât namaz. Akşam üzeri, 3 rekât namaz.” gibi mesela. Kolaylıklar daima.

Mesela, “Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* çok okurdu namazda. Bunu da böyle yapın.” dersin, o adam ona takat getiremez. Ona nefret getirmeyeceksin, kolaylıklar göstereceksin, zorlaştırmayacaksın.

«كَانَ إِذَا بَعَثَ سَرِيَّةً أَوْ جَيْشًا بَعَثَهُمْ مِنْ أَوَّلِ النَّهَارِ.

د، ت، ه عَنْ صَخْرِ بْنِ وَدَاعَةَ.»

(*Kâne izâ bease seriyeten ev ceyšen*)

Asker bir tarafa sevk ediliyor. *Beasehüm min evveli'n nehâr*. Sabahleyin erkenden yola çıkarırlardı. Sabahleyin erkenden çıkarsa; sabahın bereketi vardır, hayırla giderler gelirler.

«كَانَ إِذَا بَعَثَ أَمِيرًا قَالَ: أَقْصِرِ الْخُطْبَةَ وَأَقِلَّ
الْكَلَامَ، فَإِنَّ مِنَ الْكَلَامِ سِحْرًا. طَب، عَنْ أَبِي أَمَامَةَ.»

Kâne izâ bease emîran. Bir emir yollayacak bir tarafa. *Kale aksiri'l-hutbete, ve ekille'l-keîâm, feinne mine'l-keîâm, sihran*. Adama dermiş ki, “Gittiğın yerde sözü kısa yap!” Bu, Arapların da âdetiymiş, söze başlamadan önce mukaddime dedikleri gibi uzun bir konuşma yaparlarmış. “O âdeti bırakın, maksadınız neyse girin! Sözü de kısa ve az yapın, çok yapmayın! Konuşmalarda buna dikkat edin!” *Ve ekillul keîâm*. “Çok da konuşmayın, kısa kesin!” Çünkü, çok söz ömrü zayi eder. Bu bir felakettir zaten.

Allah cümlemizin kusurunu affetsin. Bu kahvehaneler, gazinolar icat olmuş, halk orada istirahat edeceğim diye gider. İster okusun

bir şey -gazete vs.- ister okumasın, orada ömür boşa gider. Allah dese de boşa gider, ne derse de boşa gider. Boş laflar ömrü çok zayi ediyor.

Paraların ziyanından ödümüz kopar, 5 kuruşumuz kaybolsa acırız, 5 liramız kaybolsa acırız. Beş yüz liramız, beş bin liramız kaybolsa acırız. Fakat bir dakika ömrü, acaba yüz milyarca para ödeyebilir mi? “Yüz milyar lira vereyim de sana, şu bir dakikanı bana ver!” deseler gelir mi elimize? Gitti gider.

Binâenaleyh ömrün zayıatı varidatların, servetlerin zayıatından çok acıdır. Onun için çok müteyakkız olmalı, bir anını bile zayi etmemek için uyanık bulunmalıdır.

«كَانَ إِذَا تَضَوَّرَ مِنَ اللَّيْلِ قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْوَاحِدُ
الْقَهَّارُ» ﴿65﴾ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا
الْعَزِيزُ الْغَفَّارُ. ن، ك، عَنْ عَائِشَةَ.

*Kâne izâ tedavvera mine'l-leyli lâ ilâhe
illallâhu el vâhidü'l-kahhâru. Rabbü's-
semâvâti ve'l-ardı ve mâ beynehüme'l-
azîzü'l-ğaffâru.*

Kâne izâ tedavvera mine'l-leyli. Gecele-ri uyanıyoruz ya; sağımızdan solumuza dönerken filân, bir uyanıklık oluyor. Böyle uyandıkları vakitte, sağa sola dönerken, *lâ ilâhe illallâhul vâhidü'l-kahhâr, Rabbü's-semâvâti ve'l-ardı ve mâ beynehüme'l azîzü'l gaffâr* derlermiş.

İnsan uykuda dönerken uyandığı vakitte, daima Allah'ın zikrini hatırlayacak. Dua bilmezsen *Elhamdü lillâhi rabbil âlemin* de! *Kulhuvallahü ehad'i oku! Vel asr'i oku!* Bir şey yap. Uyandığın vakitte Allah'ın zikriyle meşgul ol!..

«كَانَ إِذَا تَكَلَّمَ بِكَلِمَةٍ أَعَادَهَا ثَلَاثًا حَتَّى تَفْهَمَ عَنْهُ،
وَإِذَا أَتَى عَلَى قَوْمٍ فَسَلَّمَ عَلَيْهِمْ سَلَّمَ عَلَيْهِمْ ثَلَاثًا. حم،
خ، ت، عَنُ أَنَسٍ.»

(Kâne izâ tekelleme bi-kelimetin eâdehâ selâsen. Bir söz söylemek murad ettikleri vakitte, onu üç defa tekrar ederlerdi ki, herkes anlasın. *Hattâ tûfheme anhü.* Herkes onu anlardı.

Ve iz etâ alâ kavmin fe selleme aleyhim selleme aleyhim selâsen. Bir kavmin yanına gittikleri vakitte, onlara *esselâmü aleyküm* derlerdi. *Selleme aleyhim selâsen.* Selâmı da üç kere yaparlardı. “*Esselâmü aleyküm es-selâmü aleyküm esselâmü aleyküm*” Veyahut da burdaki üçten murad; kapıya geldikleri vakitte -şimdiki gibi zil yok- *esselâmü aleyküm* der ses çıkmaz, “*esselâmü aleyküm!*” der ses çıkmaz, “*esselâmü aleyküm!*” der üçüncü defa; ses çıkmazsa dönerlerdi.

d. Peygamber'in Gece İbadetlerindeki Örneklik

«كَانَ إِذَا تَعَارَّ مِنَ اللَّيْلِ قَالَ: رَبِّ اغْفِرْ وَارْحَمْ،
وَاهْدِ لِسَبِيلِ الْأَقْوَمِ. مُحَمَّدٌ بْنُ نَصْرِ فِي «الصَّلَاةِ»،
عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ.»

Kâne izâ tearra mine'l leyli. Yine gece bir taraftan bir tarafa dönerlerken, *rabbi'ğfir ve'rham* yâ Rabbî, mağfiret et ve merhamet eyle bizlere; *ve'hdi li's-sebîli'l-akvam*, en doğru yola bizleri hidayet eyle yâ Rab, derlermiş. Ne güzel.

«كَانَ إِذَا تَغَدَّى لَمْ يَتَعَشَّ، وَإِذَا تَعَشَّى لَمْ يَتَغَدَّ. حَلْ،
عَنْ أَبِي سَعِيدٍ.»

Kâne izâ teğaddâ lem yeteaşşa. Sabahleyin yemek yedikleri vakitte, artık bir daha akşam yemeği yemezlermiş!

Yemek yiyip de bizim gibi tatlı, tuzlu, baklavalı, börekli değil de; arpa ekmeğinden mübarek karınlarını doyurdukları malum. Fakat bunu sabahleyin yediklerinde, bir daha akşama yemezlermiş.

Vücutun yapısını kendimiz bozuyoruz. Üç defa yemek suretiyle, belki dört defa yemek suretiyle vücudu o yemeye alıştıırıyoruz. Alıştıktan sonra da bir daha önüne geçemiyoruz. Halbuki ona bir gıda yetiyor. Bir kere yediğimiz yemeğin gıdası 24 saat vücuda kâfi gelir. Kâfi gelir ama, alışmamışız biz. Alışmadığımız için, hemen karnımız acıkıyor; arkasından istiyoruz yemeği. Alıştırsak istemeyecek.

Tabiat-ı sâniye diyorlar, alıştıığı şeyi insan istiyor. Sigaraya alışmış içmeden duramaz. Çaya alışmış içmeden duramaz. Alıştıırmanın cezası oluyor. Kahveciler de öyle.

Ve izâ teaşşâ lem yeteğadde. Eğer akşam yemeği yemişse, o zaman da sabahı yemezlermiş. Biz, ramazanda bile yapamıyoruz bunu. Ramazan'da da hem sabah yiyoruz, hem de akşam yiyoruz. Kilomuz da hiç eksilmiyor. Allah kusurlarımızı affetsin.

«كَانَ إِذَا تَهَجَّدَ يُسَلِّمُ بَيْنَ كُلِّ رَكْعَتَيْنِ. ابْنُ نَصْرِ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ. حَسَنٌ.»

(Kâne izâ teheccede yüsellimü beyne külle rak'ateyn) Sonra gece namazı çok makbul bir namazdır. Geceler kısaysa da yine imkânı olanlar yapabilir. Fakat uzun gecelerde, geç vakte kadar oturmak suretiyle öldürüyoruz geceyi. Bol bol laflarla öldürüyoruz. Yattıktan sonra da kalkmaya meydan kalmıyor. Erkenden yatsak ki, emr-i Rasûldür. Yatsıdan sonra oturmayın zaruret olmadıkça! Yatın, gece kalkın; hiç olmazsa bir koyun sağacak kadar birkaç dakika içerisinde iki rekât namaz kılın!

Bu gece namazları ki; herkes uykuda, ses yok seda yok. O saatte kalkmışsın, seni gören de yok. Hani şimdi camide herkes birbirini

görüyor. Ama, gece evinde seni kimse görmüyor. Kalktın abdestini aldın güzelce. Allah'ın divanına durdun. Cenâb-ı Hak bundan çok memnun ve razı olur ve ona büyük mükâfatlar ihsan eder. Niçin? Hak için olduğu besbelli.

Onun için, Medine-i Münevvere'de bir namaz onbin namaza bedel. Mekke-i Mükerrreme'de bir namaz yüzbin namaza muadil. Ama şimdi hepimizin Mekke'de olması mümkün mü? Medine'de olması mümkün mü? Değil. Gitsek de, orada 5-10 gün oturup dönüyoruz, mecburen. Fakat, herkesin evinde her gün namaz kılabilmesi çok mümkün. Gece kalkıp da iki rekât namaz kılasan, yüzbinden efdal!

Kalk gece vakti herkes uyurken, al güzel bir abdest, dön Cenâb-ı Allah'a. "Yâ Rabbî senin rızan için durdum divana!" diyerek iki rekât namaz kıl. Bildiğin surelerle. Yâsîn'i bilirse hele... Gecenin yarısı, gecenin kalbi derler. Kur'an'ın kalbi Yâsîn derler; insanın da bir kalbi var. Bu üç kalp bir araya geldi miydi, yıkılır dünya. Böyle huzur ile Allah'ın divanına durdun, Yasin'i güzelce okudun mu;

ister hepsini oku, ister ikiye böl iki defada oku. Nasıl yaparsan câiz.

Cenâb-ı Peygamber *sallahu aleyhi ve sellem* her iki rekâtte bir selam verirlermiş teheccüd namazında ve sekiz rekât kılarlarmış teheccüd namazını. 13 rekât gece namazı varmış Efendimiz'in. Bunun sekizi gecede teheccüd namazı, üçü vitir, ikisi de sabah namazının sünneti imiş. Vitri yatsıdan kılmıyor. Vitri biz hep hazır yatsının arkasından hemen ekleriz. Yatsının arkasından vitri eklemek doğru değil. Vitri, gecenin yarısına varırken, evimizde kılacağız.

«كَانَ إِذَا تَوَضَّأَ فَضَّلَ مَاءًا حَتَّى يُسِيلَهُ عَلَى مَوْضِعِ
سُجُودِهِ. طَب، عَنِ الْحَسَنِ؛ ع، عَنِ الْحُسَيْنِ.»

Abdest alırken, abdestlerinden artan suyu da secde mahalline serpiştirirlermiş. Secde mahalleri - Arabistan'da bulunanlar bilir - o sıcak mevsimde ateş gibi oluyor. Ateş gibi olduğu vakitte, insan alnını koyunca, yanar. Onun için oraya biraz su serpiyormuş.

Oralarda sıcak mevsimlerde, temmuz-ağustos aylarında yatarken uyuyamazsın. Al-

tına biraz soğuk su dökersin. O suyun soğukluğu ile yarım saat, on dakika bir şey uyuyabilirsen uyursun. Ondan sonra yine ateş kesilir orası. Onun için Efendimiz artan suyu yere serpermiş. Bir rivayette de, Cenâb-ı Peygamber'in yüzündeki sular, eğildiği vakitte secde yerini ıslatırmış.

«كَانَ إِذَا تَوَضَّأَ أَخَذَ كَفًّا مِنْ مَاءٍ فَنَضَحَ بِهِ فَرْجَهُ. حَم،
ن، ه د، ك، عَنِ الْحَكَمِ بْنِ سُفْيَانَ الثَّقَفِيِّ.»

Kâne izâ tevedda'e ehaze keffen min main fe nedaha bihi fercühu. Abdest aldıktan sonra bir avuç su alırlar, o aldıkları suyu avret yerlerine, ön taraflarına serpiştirirlermiş ki; namaza durduğu vakitte bir ıslaklık gelirse, “Ben su serptim ya, o suyun ıslaklığıdır.” diye düşünüp, insanı vehim denilen o şeyden kurtarmak için...

«كَانَ إِذَا تَوَضَّأَ حَرَّكَ خَاتَمَهُ. ه عَنِ أَبِي رَافِعٍ.»

Kâne izâ tevedda'e harrake hâtemehu. Abdest alırken yüzüğünü oynatırlarmış ki, yüzüğün altına su geçsin. Çünkü yüzük biraz

sıkıca olursa, altına su geçmez. Biraz enlice olursa yine altı kuru kalır. Mutlaka onu oynatmak lâzım. Cenâb-ı Peygamber de öyle yaparlarmış.

«كَانَ إِذَا تَوَضَّأَ أَدَارَ الْمَاءَ عَلَى مِرْفَقَيْهِ. قَطُّ، عَنْهُ

جَابِرٍ. حَسَنٌ.»

Abdest alırken kollarını, dirseklerini de geçmek suretiyle ovalıyarak, suyu üzerlerinden akıtırlarmış.

«كَانَ إِذَا تَوَضَّأَ خَلَلَ لِحْيَتَهُ بِالْمَاءِ. حَم، ك، عَنْهُ

عَائِشَةَ؛ ك، ت، عَنْ عُثْمَانَ؛ ت، ك، عَنْ عَمَّارٍ؛ ك، عَنْهُ

بِلَالٍ، ه، ك، عَنْ أَنَسٍ؛ ط، ب، عَنْ ثَلَاثَةٍ؛ ط، عَنْ ابْنِ

عُمَرَ.»

Abdest alırken sakalı ıslanıyor ama, ayrıca bir suyla bunları hilallerlermiş.

«كَانَ إِذَا تَوَضَّأَ أَخَذَ كَفًّا مِنْ مَاءٍ، فَأَدْخَلَهُ تَحْتَ
حَنَكِهِ فَخَلَّلَ بِهِ لِحْيَتَهُ وَقَالَ: هَكَذَا أَمَرَنِي رَبِّي. د،
ك، عَنِ أَنَسٍ.»

Kâne izâ tevedda'e ehaze keffen min main. Abdestten sonra bir avuç su almış, *fe edhalehu tahte hanekihi* çenesinin altına, sakalına vurmuş; *hâkezâ emeranî rabbî* “Bana Rabbim böyle emretti.” diye bize de tavsiyede bulunuyor.

«كَانَ إِذَا تَوَضَّأَ عَرَكَ عَارِضِيهِ بَعْضَ الْعَرِكِ، ثُمَّ شَبَّكَ
لِحْيَتَهُ بِأَصَابِعِهِ مِنْ تَحْتِهَا. ه عَنِ ابْنِ عُمَرَ.»

Kâne izâ tevedda'e. Abdest aldıkları vakitte, *arake âridayhi* yanaklarını böyle ovarlarmış. Yani, her âzâda da bu gerekiyor; suyu akıtmak kâfi gelmiyor. Suyu akıtmakla su akar gider, bazı yerler kuru kalır. Fakat ovalamak da ayrıca bir sünnettir. *Sümme şebbeke lihyetühu bi-esâbi'hi min tahtihâ.* Ondan sonra böyle parmaklarıyla sakallarını hilallerlermiş.

«كَانَ إِذَا تَوَضَّأَ صَلَّى رَكْعَتَيْنِ، ثُمَّ خَرَجَ إِلَى الصَّلَاةِ. هـ
عَنْ عَائِشَةَ.»

Abdest aldıktan sonra 2 rekât mutlaka namaz kılarlarmış. Buna abdest namazı “ta-hiyetül vüdû” diyorlar. Kerahat vakti olmamak şartıyla, bu müstehaptır. Fakat Şafiîler kerahat vaktini tanımazlar; bu sünnettir diyerekten abdestin arkasından, o iki rekât namazı mutlaka kılarlar.

«كَانَ إِذَا تَوَضَّأَ ذَلِكَ أَصَابِعَ رِجْلَيْهِ بِخِنْصَرِهِ. د، ت،
هـ عَنِ الْمُسْتَوْرِدِ.»

Abdest alırken, küçük parmaklarıyla ayak parmaklarının altlarını, aralarını oğarlarmış. Ayak parmakları sık olur. Parmak aralarını ovalamazsanız, aralarına su geçmez. Onun için parmak aralarına suyu emdirmek lâzım geliyor.

«كَانَ إِذَا تَوَضَّأَ مَسَحَ وَجْهَهُ بِطَرَفِ ثَوْبِهِ. ت، عَنِ
مُعَاذٍ.»

Rasûlüllah *sallallahu aleyhi ve sellem* bazan, abdest aldıktan sonra yüzlerini eteklerine de sildikleri olurmuş. Her zaman evde bulunmazlar ki, havlu versinler. Dış tarafta bir yerde abdest aldıkları vakitte, havlu nerede diye aramazlar, işte öyle kurulanı verirlermiş. Hep işin kolayına gitmek.

«كَانَ إِذَا تَلَا: ﴿غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ﴾
قَالَ: آمِينَ. حَتَّى يُسْمِعَ مَنْ يَلِيهِ مِنَ الصَّفِّ الْأَوَّلِ. د،
عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ.»

Elham'ı okuyorlar, en nihayet dedikleri vakitte, (*kale âmîn*) *âmîn*'i de arkasından söylerlermiş. *Hattâ yüsmia men yeleyhi mine's-saffi'l-evvel*. İlk saf, *âmîn* sesini duyacak kadar sesli okurlarmış *âmîn*'i. Birinci saf onu güzelce duyarmış.

Onun için Mekke-i Mükerreme'de okunduğu vakit, -orada Şafîler filan ekseriyette- “*âmîn...*” diye bir çınlar. Biz de iltihak ederiz onlara. Bizim de yapmamız belki lazım ama, imamımız “Bunu gizli yapın!” demiş.

Bunlar hadistir. Bunların hûlasası fıkıh kitaplarındadır. Bunlarla amel bize câiz değil. “Ben hadiste gördüm de, bunu böyle yapayım!” olmaz. Fıkıhında ne dediyse onu yapacaksınız. Bunlar süzgeçten geçiyor. Çeşitlisi var bu hadislerin; kaç çeşit gelmiş. Başka kitaplarda da var. Bunlar toplanmış, toplanmış; fakihler bunları ölçmüşler, biçmişler, “Böyle olacak!” demişler. Bize lazım olan, o fakihin dediğidir. Hadiste okuruz, amennâ deriz; fakat amel fıkıh kitabındaki karara göredir. Çünkü bizim kudretimiz yoktur ki, bu hadisin hangi hadislerle karşılaştığını bilelim.

«كَانَ إِذَا جَاءَ الشِّتَاءُ دَخَلَ الْبَيْتَ لَيْلَةَ الْجُمُعَةِ،
وَإِذَا جَاءَ الصَّيْفُ خَرَجَ لَيْلَةَ الْجُمُعَةِ، وَإِذَا لَبَسَ
ثَوْبًا جَدِيدًا حَمِدَ اللَّهَ، وَصَلَّى رَكَعَتَيْنِ، وَكَسَا الْخَلْقَ.
خط، وَابْنُ عَسَاكَرٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ.»

Kâne izâ câe’s-şitâü. Kış geldiği vakitte, *dehale’l-beyte leylete’l cumuah.* Evler yazlık ve kışlık olmak üzere iki çeşittir. Odalar da öyle; kışlık oda, yazlık oda. Yazın serin tarafa oturur insan, kışın da güneşe karşı ve rüzgâr-

dan muhafazalı yerlere oturur. Demek ki evleri öyleymiş. Kış gelince, bu kışlık evine cuma günü girerlermiş.

Bazıları bu beyt tabirinden Kâbe-i Muazzama'yı murad ederekten, "Cuma günü Kâbe-i Muazzama'ya girerlerdi." demişler. *Ve izâ câe's-sayf*. Yaz gelince de, *haraca leyletel cumuah* kışlık evden cuma günü çıkarlarmış. Cuma gününü tercih edişleri, yukarıda da geçmişti geçen derslerde...

Ve izâ lebise sevben cedîden. Yeni bir elbise geldiği vakitte, cuma günü giyerlerdi yeni elbiselerini. bir elbise geldi, *hamidallâhe ve sallâ rak'ateyn* hem hamd eder hem de iki rekât namaz kılarlardı. "*Elhamdü lillâh yâ Rabbi, bu esvabı bana verdin!*" diye.

Esvab insanın zinetidir. İnsanlar arasındaki şerefine uygun olması lazım gelir. Adî bir esvabla, ne kadar bilgin olsanız da kimse kıymet vermez size. Ama elbiseniz düzgün olduktan sonra, iş değişir. Nasreddin Hoca bile, "İtibar kürkte." demiş.

Ve kese'l-haleka. İki rekât namaz kılar, o üstündeki eski elbisesini de hemen bir fakire verirlermiş. İki tane yapmıyorlar. Yenisi geldi; eskisini hemen bir fakire veriyorlar.

«كَانَ إِذَا جَاءَهُ جِبْرِيلُ فَقَرَأَ: ﴿بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ
الرَّحِيمِ﴾ عَلِمَ أَنَّهَا سُورَةٌ. ك، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ.»

(*Kâne izâ câehû cibrîl, fekarâe bis-millâhirrahmânirrahîm*) Vahyi Cebrail *aley-hisselâm* getiriyor. Kur'an'ın âyetlerini getirirken, *bismillâhirrahmanirrahîm* ile başlarsa, Cenâb-ı Peygamber bunun sûre başı olduğunu bildirmiş.

Âyetler tedricî bir surette geliyor. Meselâ, Sûre-i Bakara 286 ayet. Kaç günde kim bilir nâzil oldu? Ama birbirine eklenmesini, Cenâb-ı Peygamber Levh-i Mahfuz'da görmek suretiyle, öyle tensib etmişler. *Bismillâhirrahmanirrahîm* geldiği zaman bu sure ayrılıyor. Mesela; Bakara bitti, Al-i İmran geldi. (*alime ennehâ sûreh.*) Cebrail *aleyhiselâm*'ın *Bismillâhirrahmanirrahîm* ile başlamasından yeni bir sûrenin nâzil olduğunu anlardı.

«كَانَ إِذَا جَاءَهُ مَالٌ لَمْ يُبَيِّتْهُ، وَلَمْ يُقَيِّلْهُ. عَق، خَط، ق،
عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ مُرْسَلًا.»

Bir mal-ü ganimet bir taraftan kendilerine gelirse, onu kat'iyyen geceletmezlermiş. Gelen mal, hemen o gün dağıtılsın isterlermiş.

Hatta, Cenâb-ı Peygamber *sallahu aleyhi ve sellimin* son demlerinde, mal-ü ganimetten yanlarında fakirlere verilmek üzere 7 dinar kalmış. Artık kendi kuvveti, kudreti kaybolmuş. Hazret-i Âişe validemize diyorlar ki, “O bizim dağıtamadığımız 7 dinar var ya, onları Hazret-i Ali’ye ver; muhtaçlara versin!” sonra dalıyorlar. Hastalığın şiddetiyle baygınlık geçiriyorlar. Ayıldıkları vakitte soruyor; “Yâ Âişe o parayı verdin mi Ali’ye?” Hazret-i Âişe validemiz dedi ki, “Yâ Rasûlallah, sana bakmaktan, seninle meşgul olmaktan, Ali’ye veremedim.” “Çabuk onu Ali’ye verin!” Yine baygınlık geçiriyorlar, ayılıyorlar. Hatırına geliyor; “Ya Âişe, o paraları verdin mi?” Onu derhal yerlerine vermelerini isterlermiş.

«كَانَ إِذَا جَلَسَ مَجْلِسًا فَأَرَادَ أَنْ يَقُومَ، اسْتَغْفَرَ اللَّهَ
عَشْرًا إِلَى خَمْسِ عَشْرَةَ. ابْنُ السُّنِّيِّ، عَنْ أَبِي أَمَامَةَ.»

Bu çok güzel bir dua. Efendimiz'in çeşitli dua tavsiyeleri var; bu en kolayı.

Bir dua var: "*Sübhane-kallahümme ve bihamdik. Eşhedü enlâilâhe illâ ente vahdeke lâ şerike lek. Estağfirüke ve etübü ileyk.*" Bir toplulukta oturduk, yarım saat, bir saat muhabbet ettik; dağılıcağız. "Dağılırken, bu duayı okuyun da, öyle dağılın." diyor Efendimiz *sallahu aleyhi ve sellem*. Ki, meclisimiz rahmet meclisi olsun. Eğer böyle Allah'ın zikri yapılmadan dağılırsanız, o meclisteki günahlar, üzerinizde yığılı kalır. Ama bunlarla, Cenâb-ı Hakk'ın mağfiretine mazhar olmuş oluyoruz.

Bu duayı herkes ezberleyemiyor. Kolaydır ama, üzerine düşülmeyince bellenilmez. Fakat, *Estağfirullah* demesi zor değil. Bu herkesin yapabileceği bir şey. Onun için Cenâb-ı Peygamber *sallahu aleyhi ve sellem*, *Estağfirullah* kelimesini 10'dan 15'e kadar yaparlarmış. *Estağfirullah... Estağfirullah... Estağfirullah* der, öyle dağılırlarmış.

Bu mecliste, beşeriyet itibariyle belki dedikodu yaptık, belki başkalarının aleyhinde konuştuk, belki hatır gönül yıkıcı bir şeyler de oldu, neler olduysa oldu. Kusurlarımızın, ka-

bahatlerimizin affını Cenâb-ı Hak'tan dileyerekten öyle kalkmayı tavsiye buyurmuşlar. Cenâb-ı Hak kusurlarımızı affetsin. Tevfîkât-ı samedâniyyesine de mazhar etsin.

«كَانَ إِذَا حَزَبَهُ أَمْرٌ صَلَّى. حم، د، عَن حُذَيْفَةَ. صَحِيحٌ.»

Kendilerini üzen bir şey olduğu vakitte, hemen kalkar, namaza dururlarmış ki, Cenâb-ı Hak'tan gelecek yardım ile onu defetmek mümkün olsun, O mutsuzluğu, o üzüntüyü, o gamı, o kederi gidermenin en güzel yolu namaz kılmakmış.

Birçok geliyorlar: “Şöyle sıkıntımız var, böyle sıkıntımız var.” Namaza durun! Hele gece durursanız daha âlâ olur. Bu suretle de, bakarsınız ki, o sıkıntılar üzerinizden gitmiş olur.

Mehmed Zahid KOTKU

[Bütün HADİS DERSLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

